

Drukkerijmusea in

op weg
hoogwa
kleuren

België:

AUTEUR: Christel Kinnaer

Het samenwerkingsverband

Dat het MIAT de afgelopen jaren een sterke drukkerijcollectie en vrijwilligerswerking uitbouwde, heeft u al in nr. 109 van dit tijdschrift kunnen lezen¹. Maar België is vele drukkerijcollecties rijker en samen geven zij een prachtig overzicht van ons drukkerserfgoed.

Wij laten u daar graag mee kennismaken in dit themanummer door ons samenwerkingsverband aan u voor te stellen. Omdat het MIAT als museum erkend is op Vlaams niveau, hebben we een extra verantwoordelijkheid t.a.v. de andere industriële collecties en musea in Vlaanderen. Daarom startten we eind 2009 alvast twee samenwerkingsverbanden op tussen de musea die actief zijn op vlak van textiel- en drukkerijerfgoed – u herkent meteen de zwaartepunten van onze collectie.

De verkenningsronde die onze vrijwilligerswerkgroep o.l.v. Robin Boone eerder maakte, had het ijs duidelijk al gebroken. Want meteen bij de eerste oproep bleken de meeste drukkerijmusea geïnteresseerd. Momenteel zijn er, naast het MIAT, zeven leden. Zij lichten hierna voor u een tipje van de sluier. ■ ■ ■

naar een rdige meer- ruk

¹ BOONE, R en DE SCHAMPELEIRE, S., *Drukinkt, machine-olie en zwarte vingers: over de drukkerij-afdeling in het MIAT*, in: TIC, deel 109, Jg. 27 (2010), pp. 30-33.

Wat u meteen zal opvallen, is de grote verscheidenheid. Want het gaat niet alleen over de erkende museum of 'grote jongens' zoals het tot Unesco-werelderfgoed uitgeroepen *Museum Plantin-Moretus / Prentenkabinet*. Het engagement en de vakkennis bij de Brusselse vzw *Drukkerijmuseum*, het *Bedrijfsmuseum Strobbe* (Izegem) of het eenmansinitiatief *Historische Drukkerij* te Turnhout zijn er bijvoorbeeld niet minder om. De collectie en werking kan gebonden zijn aan één drukkersbedrijf, of meer algemeen aan een bepaalde tijdsperiode, druktechnieken of aan een stad. Het *Nationaal Museum van de Speelkaart* (Turnhout) specialiseert zich dan weer in één specifieke deelsector van de drukkersindustrie. Terwijl het *Institut du Patrimoine wallon*, dat eigenlijk bevoegd is voor het onroerend erfgoed, er bij toeval de zorg om de erfenis van drukkerij Casterman bij kreeg. Ook voor het *Stedelijk Museum 't Gasthuys* (Aalst) vormt de drukkerijcollectie 'slechts' een onderdeel van de werking, die voornamelijk focust op de geschiedenis van de stad.

1+1=3

Heel verschillende organisaties dus, met telkens andere collectiegroottes, inhoudelijke interesses, financiële en personele middelen, doelstellingen, enz. Waarom dan een samenwerking?

Het cliché 'samen sterk' beantwoordt die vraag slechts rudimentair. Want de wederzijdse versterking gebeurt op uiteenlopende en voor onze museumwerking echt cruciale vlakken.

Door samen te werken versterken we onze kennis en expertise. Geen enkele instelling of individu bezit immers alle kennis of beheerst alle technieken op vlak van het drukkerijwezen. Ieder werkt logischerwijze vanuit zijn eigen specialisatie en doet hier verder onderzoek naar. Maar door het delen van die gespecialiseerde kennis, van tips en ervaringen, kunnen vragen en problemen gemakkelijker opgelost worden. Zeker wanneer die niet tot het beperkte terrein van het ei-

gen museum behoren. Wanneer het MIAT bijvoorbeeld een onbekend stel speelkaarten aangeboden krijgt, weten we meteen bij wie we raad kunnen vragen. Of wanneer een partner start met zijn collectie-inventarisatie, kunnen de anderen via tips en uitwisseling van informatie en de eigen (positieve of negatieve) ervaringen ervoor zorgen dat dit zo vlot en professioneel mogelijk gebeurt.

Zo zal geleidelijk ook duidelijk worden waar de eventuele hiaten in die gezamenlijke kennis zitten, en waar er dus nood is aan bijkomend onderzoek. In het beste geval kunnen we gaandeweg komen tot de opbouw van een brede en omvattende kennis van het historische drukkerijwezen in België.

Wederzijdse promotie is ook een kans die we beter niet laten liggen. Want als u als publiek een bijzonder belang stelt in onze drukkerijafdeling, bent u wellicht ook geïnteresseerd in de tentoonstellingen, cursussen of lezingen van onze partnermusea. En zo zetten we samen meteen het drukkerijerfgoed in het algemeen beter op de publieke kaart. Een eerste kleinschalig initiatief dat we hierbij uitvoeren is het drukken (wat had u gedacht!) van een gidsje van Belgische drukkerijmusea. Ook proberen we op onze toekomstige website de activiteiten van onze partners aan te kondigen. Er zijn uiteraard tal van mogelijkheden voor verdere initiatieven.

Erfgoedzorg

Maar eigenlijk ligt onze grootste en dringendste prioriteit bij de zorg om het drukkerserfgoed, bij het goed verzamelen, bewaren, behandelen en herstellen ervan.

Gebeurt dit dan niet al vanzelfsprekend, want daar dienen musea tenslotte toch voor?

Uiteraard, maar dat is niet meer voldoende. Want ongeveer alle musea met industriële (en bij uitbreiding ook technische) collecties kampen met dezelfde problemen. Na het jaren- en vaak decennialange verzamelen zitten de depots overvol. Er is daarom (te) vaak geen plaats meer voor nieuwe aanwinsten. Degelijke depots bijbouwen gaat niet altijd, en al zeker niet in voldoende mate. Want dat kost handenvol geld. Musea moeten daarom soms verscheurende keuzes maken als er weer eens een mooi en interessant nieuw collectiestuk aangeboden wordt. Soms verhuizen unieke privécollecties gewoon naar het buitenland wegens plaatstekort of ontbrekende interesse hier. We proberen dat met de drukkerijmusea alvast tegen te gaan op beperkte schaal. Wanneer we collectiestukken aangeboden krijgen die we zelf niet kunnen opnemen, bieden we deze aan onze partnermusea aan. En af en toe krijgt een zwerfend stuk op die manier een nieuw en hopelijk definitief onderdak. Maar hoe waardevol ook, tegenover het globale probleem is dit niet meer dan een druppel op een hete plaat.

Het is dus dringend tijd dat we zelf proberen om via

een efficiëntere inzet van de beperkte middelen en mensen waarover we beschikken, tot deeloplossingen te komen. Het cruciale middel hierbij zijn onderlinge collectieafspraken, wellicht zelfs tot op internationaal niveau: in de buurlanden doet zich immers dezelfde situatie voor.

Want in hoeverre zijn we echt op de hoogte van elkaars collecties? En overlappen die soms niet te veel, waardoor we dubbel werk leveren en er tegelijk geen plaats meer is voor onbeheerde unieke stukken? Of gaan er geen objecten definitief verloren omdat we denken dat dat andere museum daar wel voor zorgt – wat dan helaas een vergissing blijkt?

Daarom starten we alvast met een onderzoek naar wie welke deelcollecties in zijn bezit heeft. Als er te veel overlappings zijn kunnen we vrijwillig tot afspraken komen, want drukkerserfgoed is er zeker voldoende. Misschien gaan we zo elk afzonderlijk minder breed, maar wel dieper of vollediger verzamelen. Bovendien brengen we tegelijk in kaart, wie er daarover gespecialiseerde kennis in huis heeft en wie voor die deelcollectie vrijwillig de eindverantwoordelijkheid opneemt. Want wanneer andere musea hun dubbele exemplaren dan toch inruilen voor nieuwe aanwinsten, moet de aanwezigheid in België van die ene drukpers tenminste door één museum permanent gegarandeerd zijn.

En opnieuw zullen de lacunes door dit onderzoek duidelijk worden. Want elk museum startte ooit met zijn drukkerijcollectie vanuit een eigen bijzondere

motivatie en niet vanuit een opgelegde, rationele en sluitende verdeling van dit erfgoedterrein. Hopelijk slagen we er zo ook in het ‘verweesde’ drukkerserfgoed een permanente bewaarder te geven. Via die onderlinge afspraken en eventuele gedeeltelijke herverdeling van ons verzamelterrein. Of eventueel via het aansporen van nieuwe door de lokale geschiedenis ‘voorbestede’ instanties tot het opnemen van die verantwoordelijkheid. Want een gemeente, stad of instelling met een glorieus, al dan niet recent drukkersverleden mag daar terecht trots op zijn.

En zit er ook een voordeel in voor ons, de drukkerijmusea? Zeker wel. Op die manier kunnen wij als individueel museum des te sterker een eigen, unieke identiteit uitbouwen. En loont het bijgevolg voor het publiek des te meer de moeite om ook eens de drukkerijcollectie in die andere stad te bezoeken. Hopelijk bereiken we in de verre toekomst een ultiem doel dat enkel haalbaar is door die afstemming en samenwerking. Namelijk dat het verhaal van elk museum een unieke en daarom noodzakelijke schakel vormt in het volledige en rijke polychrome beeld van de drukkerijgeschiedenis in België dat we samen vormen. ■

